

ONDERZOEKINSTITUUT VOOR ARBEID EN SAMENLEVING

Migratie- en integratietrajecten van Zuid-Europese migranten in Vlaanderen.

**Een kritische reflectie over intra-EU-mobiliteit en inburgering
van EU-burgers versus niet-EU-burgers in beleidsperspectief.**

Intra-Europese migratie of mobiliteit?
Andere tijden, nieuwe wegen?
CeMIS-Congres
13 december 2013

Lieselot Vanduynslager & Montserrat González Garibay
Johan Wets, Peter De Cuyper

Context

- Migratietendensen:
 - Sterke EU-migratie in Vlaanderen (België)
 - Migratie uit Midden- en Oost-Europa sinds uitbreiding EU
 - Economische crisis in Zuid-Europa
Arbeidsrekrutering vanuit VL in Zuid-Europa (SP, PT)
 - ⇒ Welke migratietrajecten in VL (BE)?
 - ⇒ Vertaling naar integratie (inburgering)?
- Weinig kennis en wetenschappelijke literatuur over deze thematiek, zeker wat betreft integratie van EU-burgers

Migratie- en integratietrajecten van Zuid-Europese
migranten in Vlaanderen

2

ONDERZOEKINSTITUUT VOOR ARBEID EN SAMENLEVING

Context

- Inburgering- en integratiebeleid vooral gericht op niet-EU-burgers, maar groeiende interesse voor migratie en integratie van EU-burgers vanuit VL beleid

Straks in Den Haag bespreking met minister Asscher over migratie v[an] vooral EU-burgers, integratie, kennis Nederlands en kennisdeling.

Geert Bourgeois, Vlaamse Minister van Inburgering,
twitter, 13 november 2013

Goed gesprek met NI collega @LodewijkA over kansen en uitdagingen (EU)migratie met afspraak tot verdere samenwerking.

Geert Bourgeois, Vlaamse Minister van Inburgering,
twitter, 14 november 2013

Migratie- en integratietrajecten van Zuid-Europese
migranten in Vlaanderen

3

Onderzoeksvragen

- Welke **migratietrajecten** van Zuid-Europese burgers vinden er plaats in Vlaanderen (België)?
- Welke **integratietrajecten** (zoals inburgering) worden er afgelegd door deze EU-migranten uit Zuid-Europa?
- In welk **beleidskader** vinden deze migratie- en integratietrajecten plaats?
Wat is de huidige aanpak van het integratie- en inburgeringsbeleid ten opzichte van EU-burgers?
In welke mate speelt het in op de integratiebehoeften van EU-burgers zoals deze uit Zuid-Europa?

Migratie- en integratietrajecten van Zuid-Europese
migranten in Vlaanderen

4

Methodologie

- Literatuurstudie
- Analyse kwantitatieve data
 - ADSEI, Eurostat, INE
 - Kruispuntbank Inburgering (KBI)
- Case-study (beperkt aantal interviews)

Inhoud

1. Een blik op het beleid in kritisch perspectief

- Europees mobiliteits- en migratiebeleid
(intra-EU- mobiliteit van EU-burgers)
- Vlaams inburgerings- en integratiebeleid
(inburgering en integratie van EU-burgers)

2. Empirisch getoetst: Migratie- en integratietrajecten van Zuid-Europese burgers (SP/PT) in Vlaanderen

- Migratie uit SP/PT in Vlaanderen (BE)
- Inburgeringstrajecten van SP/PT in VL (2007-2012)
- Arbeidsrekrutering in SP/PT vanuit Vlaanderen

1. Beleidskader: mobiliteit en migratie

Mobiliteit: EU-burgers (en familieleden)

(Richtlijn 2004/38/EG) (EU/ EER/ Zwitserland)

- Recht op vrij verkeer en verblijf (max. 3 maanden)
- Verblijf van meer dan 3 maanden
 - werknemer/ zelfstandige in gastland
 - voldoende bestaansmiddelen + verzekering
 - opleiding volgen in gastland + bestaansmiddelen + verzekering
 - familielid zijn van EU-burger onder 1 van die condities (echtgenoot, geregistreerde partner, kind, ouder)
- Duurzaam verblijfsrecht (na verblijf 5 jaar)
- Beperkingen van deze rechten om redenen van openbare orde, openbare veiligheid en volksgezondheid

1. Beleidskader: mobiliteit en migratie

EU-burgers (en familieleden)

- Recht op vrij verkeer van EU-werknemers
 - erkenning diploma's, sociale zekerheid, etc.
 - afhankelijk van nationale wetgeving arbeidsmarkt (overheidsdienst, overgangsmaatregelen)
- Recht op vrij verkeer van diensten (detachering)

1. Beleidskader: mobiliteit en migratie

Migratie: niet-EU-burgers

- Schengenakkoorden (22 EU-lidstaten/ EVA):
(Verdrag van Amsterdam, 1997)
 - geen binnengrenzen, controle buitengrenzen
 - gemeenschappelijke regels kort verblijf (visum C) en asielaanvragen (lang verblijf: nationaal visum D)
- Beperkte vrijheid van verkeer en verblijf, uitz.:
 - niet-EU-familieleden van EU-burgers
 - niet-EU-burger langdurig ingezet en onderdaan
 - blauwe kaart, studenten, onderzoekers, etc.

1. Beleidskader: mobiliteit en migratie

Verschillende beleidsniveaus intra-EU-mobiliteit:

- Europees:
 - vrij verkeer en verblijf van EU-burgers en familie
 - vrij verkeer van EU-werknemers (en diensten)
- Nationaal:
 - toegang tot EU-burgerschap (nationaliteitsverwerving)
 - nationaal voorrecht toegang tot grondgebied verbieden (onvoldoende bestaansmiddelen)
 - toegang tot arbeidsmarkt (overgangsmaatregelen)

1. Beleidskader: EU vs niet-EU

Twee regimes: EU-burgers vs niet-EU-burgers

- Verschillende migratieregimes (Boswell & Geddes, 2011)
 - EU-burgers: gewenste mobiliteit
=> Europese arbeidsmarktintegratie (vrijhandel)
 - niet-EU-burgers: bedreigende migratie
=> veiligheid van de natiestaat
- Uiteenlopende integratiefilosofieën (Baübock, 2012)
 - EU-burgers: mobiliteit en 'non-integratie'
 - niet-EU-burgers: immobiliteit en verplichte integratie

1. Beleidskader: EU vs niet-EU

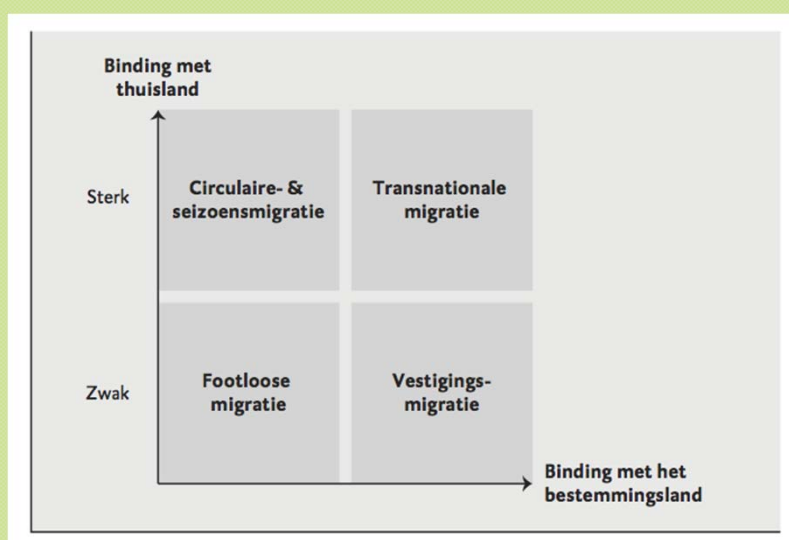
Spanningsveld: EU- en niet-EU-burgers

- Dichotomie beleid strookt niet met complexe migratierealiteit
vb. hooggeschoolde niet-EU-migranten (Boswell & Geddes, 2011)
- Nationale en regionale bekommernissen over mogelijke belasting bijstandsstelsel en concurrentie arbeidsmarkt
vb. Benton & Petrovic (2013): EU-uitbreiding, crisis
- Groeiende aandacht ook voor integratie EU-burgers
vb. Geert Bourgeois, Vlaamse minister Inburgering

1. Beleidskader: inburgering en integratie

Integratie van EU-burgers?

- Integratiebeleid West-Europa focust op niet-EU-burgers
 - Opzet inburgerings- en integratiebeleid (vb. Joppke, 2007, Goodman, 2011)
 - Effecten beleid op integratie
- Engbersen (2012): Arbeidsmigratie uit Midden- en Oost-Europa en implicaties voor integratiebeleid
 - ⇒ Heterogeniteit van profiel van deze EU-migranten en gedifferentieerde integratienoden
 - ⇒ Vierdelige typologie obv migratie en integratie

Typologie arbeidsmigranten. Bron: Engbersen (2012).

1. Beleidskader: inburgering en integratie

Engbersen (2012: 17) stelt dat

“het huidige onderscheid tussen ‘mobiliteitsbeleid’ voor EU-arbeidsmigranten en ‘integratiebeleid’ voor derdelanders [niet-EU-burgers] kunstmatig is en onvoldoende recht doet aan elementaire behoeften van verschillende groepen arbeidsmigranten om geholpen te worden bij hun tijdelijk, middellang dan wel duurzaam verblijf.”

⇒ Belang van taalverwerving (vb. e-learning)
(ook Collet, 2013)

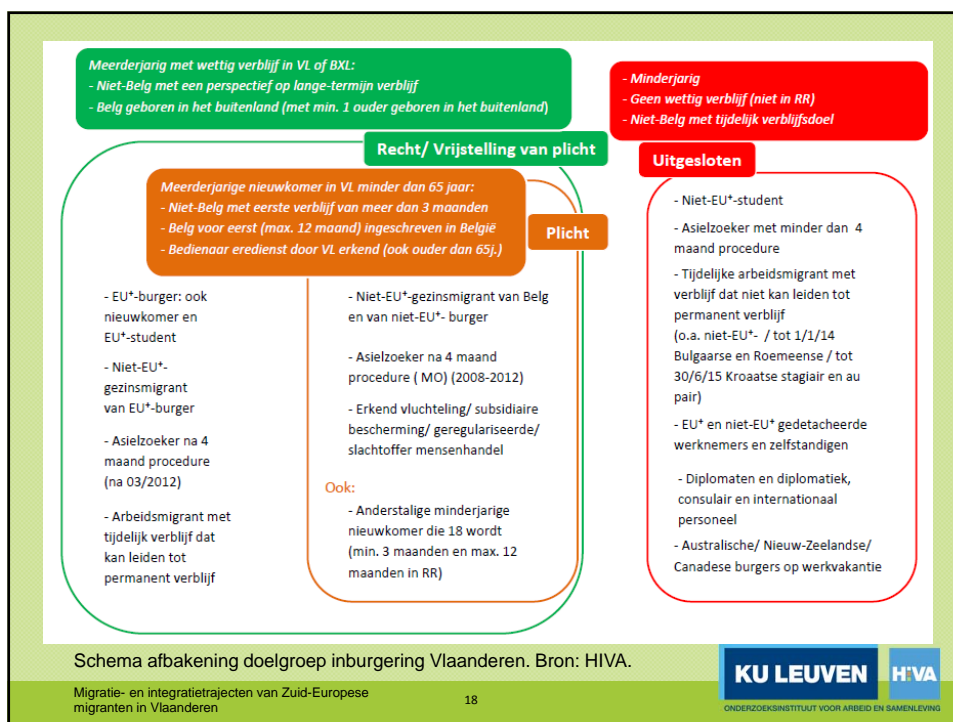
1. Beleidskader: inburgering en integratie

Vlaams inburgerings- en integratiebeleid

- **Integratie** (Decreet 1998/ 2009, 2012)
 - Zelfstandige en evenredige participatie
 - Toegankelijkheid van voorzieningen
 - Samenleven in diversiteit
- ⇒ Doelgroep: volledige samenleving
(+ bijzondere doelgroepen)

1. Beleidskader: inburgering en integratie

- **Inburgering** (Decreet 2003/ 2006, 2008, 2012)
 - Verhogen van zelfredzaamheid inburgeraars
 - Een begeleid traject naar integratie, obv:
 - » Maatschappelijke oriëntatie (MO)
 - » Nederlands Tweede taal (NT2)
 - » Loopbaan oriëntatie (LO)
 - ⇒ **Doelgroep: inburgeraars (recht)**
 - » Meerderjarige vreemdeling VL/ BXL met perspectief op lange-termijn verblijf
 - » Meerderjarige Belg VL/ BXL geboren in buitenland met min. 1 ouder geboren in buitenland

1. Beleidskader: inburgering en integratie

– **Afbakening doelgroep** (recht/ plicht/ uitgesloten):

- *Nationaliteit*: focus op niet-EU⁺-burger (verplicht) versus EU⁺-burger (recht)
- *Duur van verblijf*: zicht op lange-termijn verblijf (toegang) versus tijdelijk verblijf (uitgesloten)
- *Reden van verblijf*: focus op asiel en familie (verplicht) versus arbeid of studie (recht/ uitgesloten)

⇒ Stemt deze afbakening overeen met de effectieve noden van de verschillende nieuwkomers?

1. Beleidskader: inburgering en integratie

– **Afbakening doelgroep** onder meer obv:

- Europees mobiliteits- en migratiebeleid
 - Belgische verblijfswetgeving
- ⇒ Complexe operationalisering (administratieve procedures) en dynamisch proces migratie
- ⇒ Wenselijk? Reële intenties en noden migranten?

– Inburgering en integratie **internationaal**:

- Taalverwerving
- Begeleiding op de arbeidsmarkt (Denemarken, Zweden)
- Aanpak volgens statuut migrant ipv nationaliteit (Canada, Australië)

2. Migratie- en integratietrajecten SP/PT

Intra-EU-mobiliteit van EU-burgers

- Weinig data (vrij verkeer en verblijf/ registratie)
- Benton & Petrovic (2013):
 - Reden intra-EU-mobiliteit: werk, maar ook familie, studie en andere redenen winnen aan belang
- PIONEUR studie (2009):
 - European Internal Movers Social Survey (EIMSS)
 - Familieredenen (30%), werkmogelijkheden (25%) en levenskwaliteit (24%)

Migratie- en integratietrajecten van Zuid-Europese migranten in Vlaanderen

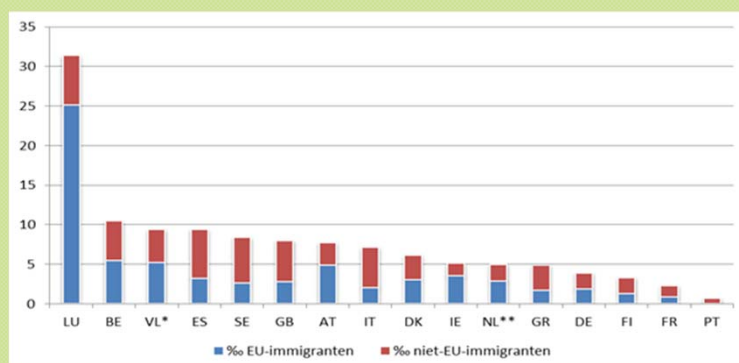
21

KU LEUVEN H'VA
ONDERZOEKINSTITUUT VOOR ARBEID EN SAMENLEVING

2. Migratie- en integratietrajecten SP/PT

Migratie van SP/PT burgers in Vlaanderen (BE)

Internationale immigratie van vreemdelingen naar nationaliteitsgroep, EU 15 en VL, 2010 (aantallen per 1000 inw.)

Bron: ADSEI/ Eurostat, bewerking HIVA.

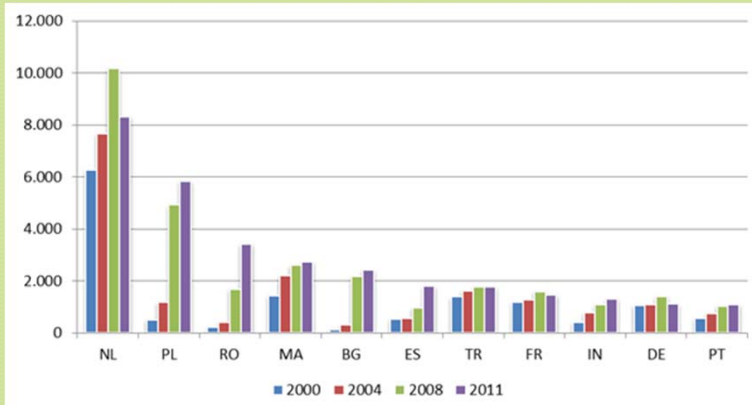
Migratie- en integratietrajecten van Zuid-Europese migranten in Vlaanderen

22

KU LEUVEN H'VA
ONDERZOEKINSTITUUT VOOR ARBEID EN SAMENLEVING

2. Migratie- en integratietrajecten SP/PT

Evolutie van internationale immigratie van de meest voorkomende vreemde nationaliteiten, Vlaams Gewest, 2000-2011

Bron: ADSEI, bewerking SVR.

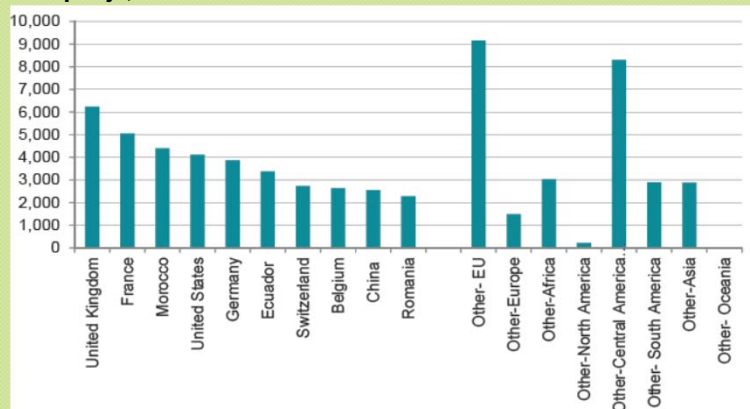
Migratie- en integratietrajecten van Zuid-Europese migranten in Vlaanderen

23

KU LEUVEN **H'VA**
ONDERZOEKINSTITUUT VOOR ARBEID EN SAMENLEVING

2. Migratie- en integratietrajecten SP/PT

Top-bestemmingen voor de in Spanje geboren Spanjaarden die emigreren uit Spanje, 2011

Bron: Benton & Petrovic (2013) (INE).

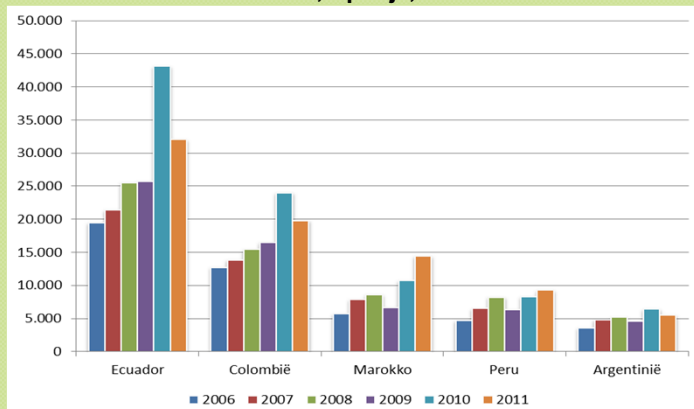
Migratie- en integratietrajecten van Zuid-Europese migranten in Vlaanderen

24

KU LEUVEN **H'VA**
ONDERZOEKINSTITUUT VOOR ARBEID EN SAMENLEVING

2. Migratie- en integratietrajecten SP/PT

De 5 meest voorkomende oorspronkelijke nationaliteiten die de Spaanse nationaliteit hebben verworven, Spanje, 2006-2011

Bron: Eurostat.

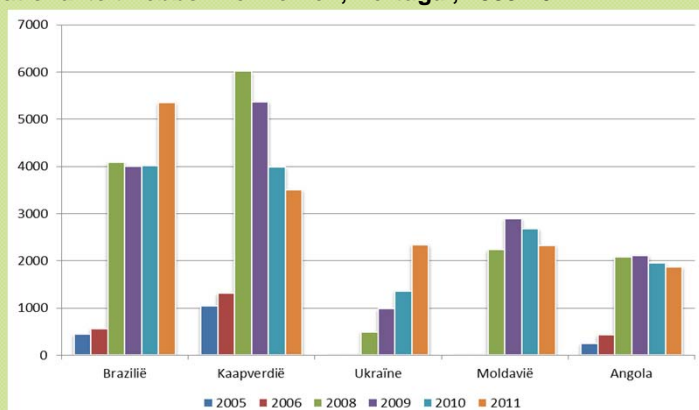
Migratie- en integratietrajecten van Zuid-Europese migranten in Vlaanderen

25

KU LEUVEN **H'VA**
ONDERZOEKINSTITUUT VOOR ARBEID EN SAMENLEVING

2. Migratie- en integratietrajecten SP/PT

De 5 meest voorkomende oorspronkelijke nationaliteiten die de Portugese nationaliteit hebben verworven, Portugal, 2005-2011

Bron: Eurostat.

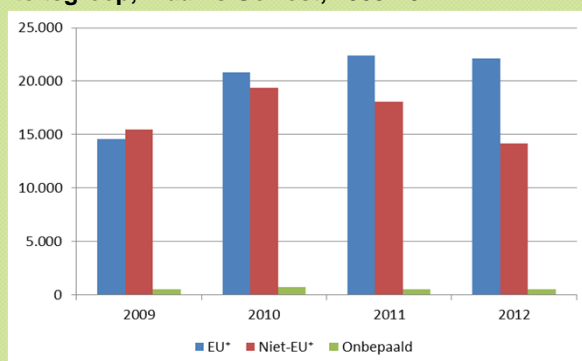
Migratie- en integratietrajecten van Zuid-Europese migranten in Vlaanderen

26

KU LEUVEN **H'VA**
ONDERZOEKINSTITUUT VOOR ARBEID EN SAMENLEVING

2. Migratie- en integratietrajecten SP/PT

Inburgeringstrajecten van SP/PT burgers in VL Instroom van meerderjarige nieuwkomers (inburgeraars) naar nationaliteitsgroep, Vlaams Gewest, 2009-2012

Bron: Kruispuntbank Inburgering (KBI).

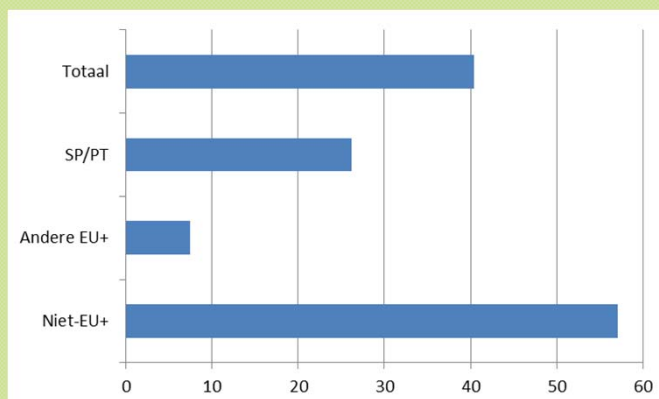
Migratie- en integratietrajecten van Zuid-Europese
migranten in Vlaanderen

27

KU LEUVEN **HIVA**
ONDERZOEKINSTITUUT VOOR ARBEID EN SAMENLEVING

2. Migratie- en integratietrajecten SP/PT

Gemiddeld percentage van aantal aanmeldingen tegenover instroom inburgeraars, 2008-2011, naar nationaliteit en totaal (N= 208.023)

Bron: Kruispuntbank Inburgering (KBI), dataset HIVA.

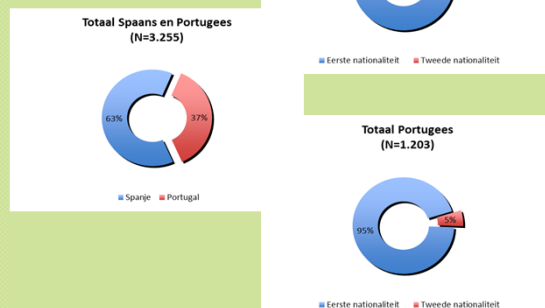
Migratie- en integratietrajecten van Zuid-Europese
migranten in Vlaanderen

28

KU LEUVEN **HIVA**
ONDERZOEKINSTITUUT VOOR ARBEID EN SAMENLEVING

2. Migratie- en integratietrajecten SP/PT

Aantal aangemelde personen met de Spaanse of Portugese nationaliteit, 2007-2012, naar eerste of tweede nationaliteit (N= 3.255)

Bron: Kruispuntbank Inburgering (KBI), dataset HIVA.

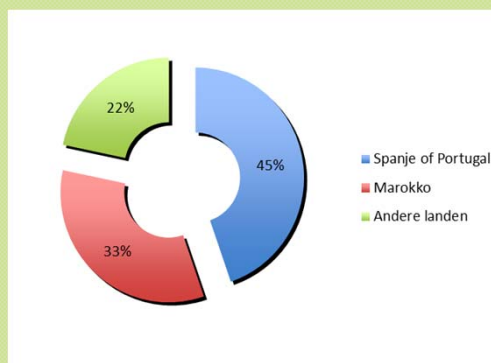
Migratie- en integratietrajecten van Zuid-Europese migranten in Vlaanderen

29

KU LEUVEN **HIVA**
ONDERZOEKINSTITUUT VOOR ARBEID EN SAMENLEVING

2. Migratie- en integratietrajecten SP/PT

Aantal aangemelde personen met de Spaanse of Portugese nationaliteit naar geboorteland, 2007-2012 (N= 3.251)

Bron: Kruispuntbank Inburgering (KBI), dataset HIVA.

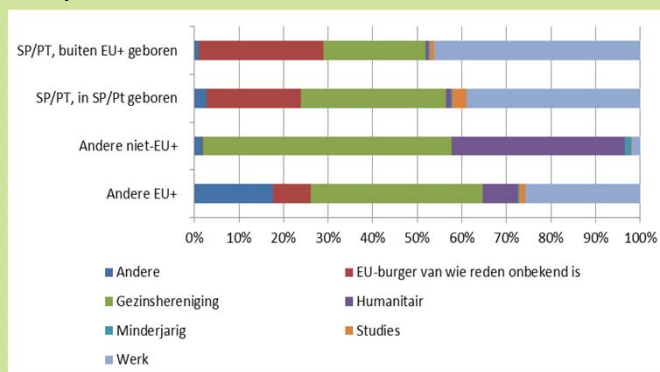
Migratie- en integratietrajecten van Zuid-Europese migranten in Vlaanderen

30

KU LEUVEN **HIVA**
ONDERZOEKINSTITUUT VOOR ARBEID EN SAMENLEVING

2. Migratie- en integratietrajecten SP/PT

Aantal aangemelde personen in een onthaalbureau, 2007-2012, naar nationaliteit en, indien vermeld herkomst (geboorteland), en verblijfstatus (N= 96.591)

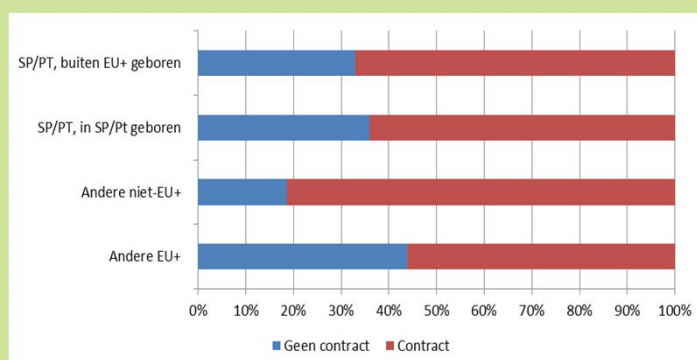
Bron: Kruispuntbank Inburgering (KBI), dataset HIVA.

Migratie- en integratietrajecten van Zuid-Europese migranten in Vlaanderen

31

2. Migratie- en integratietrajecten SP/PT

Aantal aangemelde personen in een onthaalbureau, 2007-2012, naar nationaliteit en, indien vermeld herkomst (geboorteland), en inburgeringscontract (N= 113.933)

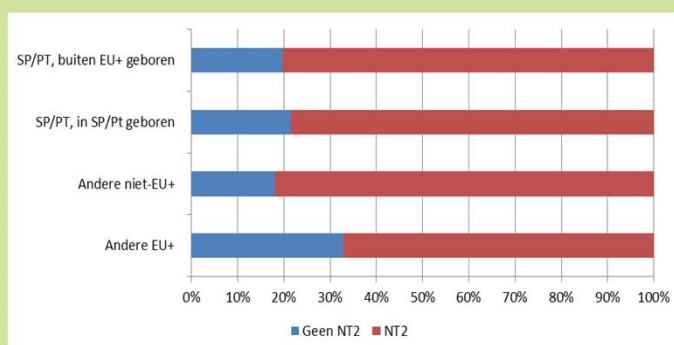
Bron: Kruispuntbank Inburgering (KBI), dataset HIVA.

Migratie- en integratietrajecten van Zuid-Europese migranten in Vlaanderen

32

2. Migratie- en integratietrajecten SP/PT

Aantal aangemelde personen in een onthaalbureau, 2007-2012, naar nationaliteit en, indien vermeld herkomst (geboorteland), en deelname aan NT2 (N=112.169)

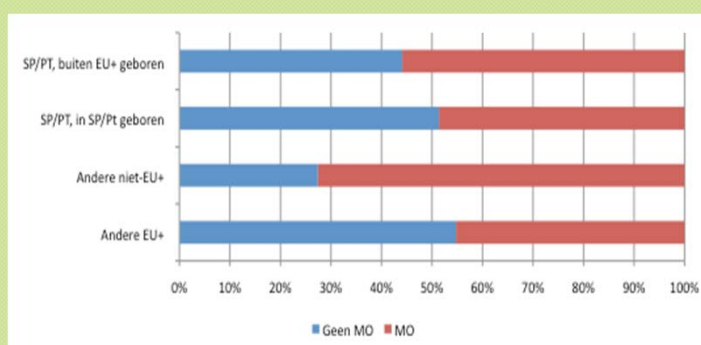
Bron: Kruispuntbank Inburgering (KBI), dataset HIVA.

Migratie- en integratietrajecten van Zuid-Europese migranten in Vlaanderen

33

2. Migratie- en integratietrajecten SP/PT

Aantal aangemelde personen in een onthaalbureau, 2007-2012, naar Spaanse of Portugese herkomst, EU of niet-EU nationaliteit en MO-deelname (N=113.933)

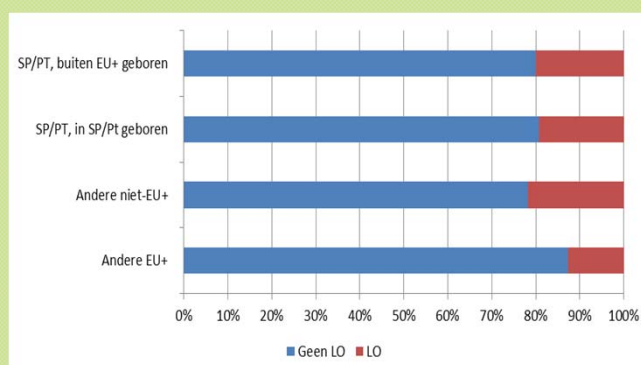
Bron: Kruispuntbank Inburgering (KBI), dataset HIVA.

Migratie- en integratietrajecten van Zuid-Europese migranten in Vlaanderen

34

2. Migratie- en integratietrajecten SP/PT

Aantal aangemelde personen in een onthaalbureau, 2007-2012, naar Spaanse of Portugese herkomst, EU of niet-EU nationaliteit en LO-deelname (N=113.933)

Bron: Kruispuntbank Inburgering (KBI), dataset HIVA.

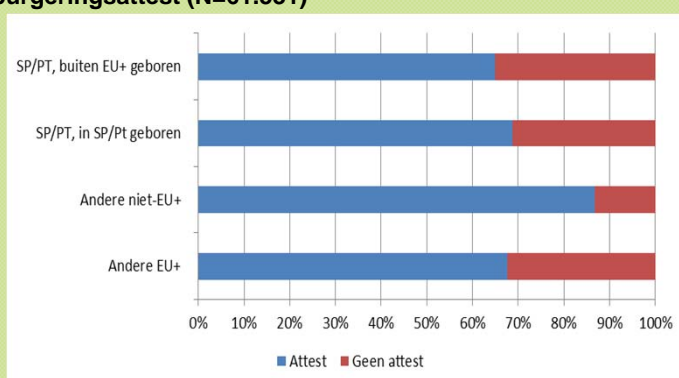
Migratie- en integratietrajecten van Zuid-Europese migranten in Vlaanderen

35

KU LEUVEN **HIVA**
ONDERZOEKINSTITUUT VOOR ARBEID EN SAMENLEVING

2. Migratie- en integratietrajecten SP/PT

Aantal aangemelde personen in een onthaalbureau, 2007-2012, naar Spaanse of Portugese herkomst, EU of niet-EU nationaliteit en inburgeringsattest (N=61.531)

Bron: Kruispuntbank Inburgering (KBI), dataset HIVA.

Migratie- en integratietrajecten van Zuid-Europese migranten in Vlaanderen

36

KU LEUVEN **HIVA**
ONDERZOEKINSTITUUT VOOR ARBEID EN SAMENLEVING

2. Migratie- en integratietrajecten SP/PT

⇒ Inburgeringstrajecten van SP/PT burgers in VL:

- Groeiende groep inburgeraars (instroom)
 - Vooral in kader van tewerkstelling (profiel aanmelding: 50% tov 25% EU)
 - Sterke deelname specifieke delen inburgering:
 - Aanmelding (26% tov 7% EU)
 - Vooral NT2 (80% tov 67% EU)
- ⇒ Reden? (arbeid gerelateerde noden?)
- In mindere mate contract (60%), MO (50%), LO (20%), attest (70%)
- ⇒ Reden? (niet-verplichting, interesse/ sanctie?, vrijstelling?)

2. Migratie- en integratietrajecten SP/PT

- Stelt huidige aanpak inburgeringsbeleid in vraag:
 - Wie? Afbakening doelgroep:
 - Nationaliteit: EU versus niet-EU is relatief
 - » Nationaliteitsverwerving
 - » Effectieve inburgeringstrajecten volgen opdeling niet (niet-EU⁺-/ EU⁺-burgers/ -herkomst)
 - Reden (en duur) verblijf: ook (tijdelijke?) arbeidsmigranten tonen sterke deelname (noden)
- ⇒ Voorbij niet-EU-burgerschap, permanente vestiging en gezinshereniging en asiel
- ⇒ Ook inzetten op noden mobiele /EU-/arbeidsmigranten

2. Migratie- en integratietrajecten SP/PT

- Wat? Hoe? Aanbod:
 - Verschillende graad in participatie naargelang onderdeel inburgering
- ⇒ Wijst op nood aan differentiatie van het aanbod en flexibilisering van de trajecten
- ⇒ Maatwerk aanwezig, binnen lineaire logica (traject volgens vooraf bepaalde componenten)
- ⇒ Zweden en Denemarken flexibeler traject + Zweedse evaluatie: effecten maatregelen hangen samen met profiel doelgroep (heterogeen) (De Cuyper & González Garibay, 2013)
- ⇒ Wat leeft er in de praktijk?

2. Migratie- en integratietrajecten SP/PT

Arbeidsrekrutering in SP en PT uit VL

- Werkloosheid in SP en PT
Arbeidsmarkt tekorten in VL
- Profiel: ingenieurs en verpleegkundigen (ook artsen, IT)
- Private uitzendkantoren (Randstad, Moving People, Etape, etc.)
- VDAB: jobbeurzen ism EURES (2010-2013: 200-tal personen SP/PT)
- Afgelopen decennium: rekrutering zorgsector VL: Polen, Roemenië, Spanje, Filippijnen
=> aandacht voor taalverwerving, taalcursussen

2. Migratie- en integratietrajecten SP/PT

- Belang van taal en integratie/ huidige initiatieven:
 - Zorgsector (NL) (Kwaliteitsregeling taalvaardigheid buitenlandse werknemers)
 - Ingenieurs (ENG) (vnl. Portugese migranten)
 - Terugkeer Spaanse migranten (heimwee)
 - Onthaalbureau Leuven: jobbeurs VDAB SP, inburgering op maat van PT werknemers
 - Uitzendkantoren: private taalopleiding (skype en klassikaal) en algemene begeleiding

Conclusie

- Welke **migratietrajecten** vanuit Zuid-Europa vinden er plaats in Vlaanderen (België)?
 - Stijgende migratie uit Zuid-Europa (SP/PT) in VL sinds economische crisis
 - Groeiende arbeidsrekrutering vanuit VL in SP en PT (nu ook GR)
- Welke **integratietrajecten** leggen deze EU-migranten uit Zuid-Europa af?
 - SP/PT: toenemende groep inburgeraars en sterke participatie aan delen inburgering (aanmelding, NT2)
 - Aanbod op maat van deze arbeidsmigranten (zowel inburgering als privé-uitzendkantoren)

Conclusie

- In welk **beleidskader** vinden deze trajecten plaats?
 - Verschillende migratie- en integratieregimes voor EU- en niet-EU-burgers (diverse maatregelen/ beleidsniveaus)
 - ⇒ moeilijk verzoenbare uitgangspunten
 - Inburgerings- en integratiebeleid EU-burgers:
 - Mismatch tussen focus beleid en invulling praktijk: Doelgroep inburgeringsbeleid verschilt van participatie
 - ⇒ groeiende belangstelling VL, nog geen vertaling
 - Nood aan differentiatie/ flexibilisering: aanbod op maat
 - ⇒ bottom-up initiatieven spelen in op noden

Aanvullende vragen: PRAKTIJK

- In welke mate is er een evolutie de laatste jaren in de aantallen en profielen van EU-burgers uit Zuid-Europa (aanmelden)?
- Van welke integratienoden geven deze EU-burgers uit Zuid-Europa blijk? Is hierin een evolutie merkbaar?
- In welke mate verschillen de migratietrajecten en integratienoden van Zuid-Europese burgers van deze van andere EU-burgers (zoals uit Midden- en Oost-Europa)?
- Is er een duidelijk onderscheid tussen de integratienoden van EU-burgers en niet-EU-burgers?
- Hoe kunnen de integratienoden van EU-burgers zoals deze uit Zuid-Europa het best beantwoord worden?
- Welke mogelijkheden maar ook knelpunten worden ervaren met betrekking tot het huidige integratie- en inburgeringsbeleid?